

MDGs alternative budsjettforslag 2018

Bergen

INNLEDNING

Bærekraft ligger til grunn for all vår politikk. Ikke bare bærekraften til miljøet, men også sosial og økonomisk bærekraft. Miljøpartiet De Grønne har en visjon for et annet samfunn. Et samfunn der deltakelse, ikkevold og bærekraftighet får være grunnlaget for byens utvikling.

Til grunn for vår politikk ligger det lokale programmet vi gikk til valg på i 2015, samt partiets prinsippprogram. I vårt alternative budsjett viser vi hvordan programmet kan omsettes i praksis om De Grønne hadde styrt byen.

Vi har en tydelig miljøpolitisk profil i budsjettet. Skal Bergen oppfylle de ambisiøse klimamålene må det følge penger og vilje. Miljøtankegangen gjennomsyrrer hele budsjettet, men vi viser også bredde gjennom styrking av særlig helse- og omsorgstilbudet i kommunen.

Bergen kommune har et begrenset økonomisk handlingsrom, men vi har også gode muligheter til å være en foregangskommune. For å finansiere noen av de grønne tiltakene, foreslår vi en økning i eiendomsskatten, mens andre tiltak blir finansiert gjennom omprioriteringer og kutt - for eksempel i politikerlønninger.

God lesning!

Økte inntekter og mindreinntekter	
Eiendomsskatt	140 862 000
Redusere politikerlønn	5 700 000
Kutt Hordaland Olje og Gass (HOG)	495 200
Kutt bymodell (investering)	2 000 000
Kutt byarkitekt	1 500 000
Redusere konsulentbruk	1 000 000
Innsparing seksjon for informasjon og nedleggelse av Bergenseren	2 000 000
Energisparing	1 000 000
Videokonferanse fremfor reising	2 000 000
Kutt ECADs medlemskap (9000 euros)	85 200
Avsetning til disposisjonsfond reduseres med 40 millioner	40 000 000
Aktivitetsbasert arbeidsplassutforming	17 800 000
Gebyrøkning	5 000 000
Handlingsrom	219 442 400

Vi legger eiendomsskatten for bolig på **3.2 promille**. Da blir økningen i inntekter på **140 862 000 millioner**.

Miljøpartiet De Grønne i Bergen støtter rettferdig eiendomsskatt, men det betyr ikke at vi er ideologiske tilhengere av å skattlegge folks eiendom.

Grønne tiltak vil koste penger. Da er rettferdig eiendomsskatt et godt virkemiddel for å få inntektene vi trenger for å gjennomføre politikken vår.

Merutgifter (drift)	SUM
KMBY	+80,815 mill
KFKN	+5,0072 mill
KHSO	+68,0148 mill
KBSI	+14.221 mill
SUM	+168,058 mill

Investeringsprogrammet 2018 – 2021

Prosjekt/tiltak	
KMBY	-13 mill
KFKN	+24,2 mill
KHSO	0
KBSI	0
SUM ENDRINGER I INVESTERINGER I ØKONOMIPLANPERIODEN	+11,2 mill

Vi understreker at alle investeringer søkes dekket inn ved økte merinntekter eller via eksisterende muligheter uten at kommunen tar opp nye lån.

Miljøpartiet De Grønnes budsjett i komite for barnehage, skole og idrett

- **Barnehage:**

Barn og unge tilbringer store deler av hverdagen i barnehagen, skolen og SFO. De Grønne er villige til å bruke større ressurser på å sikre et skole- og barnehagetilbud av høy kvalitet, men ønsker ikke heldagsskole med lengre skoledag. Barnehagen er viktig for mange barns oppvekst og som første steg i utdanningssystemet. Barnehagen skal være med på å legge grunnlaget for et godt liv og livslang læring.

Det er mer krevende å hjelpe frem i livet barn som vokser opp i miljøer med ressursfattige foreldre og som har fremmedspråklige foreldre med svake norskkunnskaper. Derfor vil De Grønne bevilge 2,5 millioner kr ekstra til **barnehager som omfattes av kommunens områdesatsing**.

De Grønne vil styrke barnehagen som et sted for fri lek og læring i kultur, natur og mangfold.

Ansatte i barnehagen er viktige forvaltere av et samfunn det er godt å leve i. Det er viktig med gode oppholds- og arbeidsvilkår i barnehager og skoler. Bygninger og utearealer skal være i en stand som bidrar til god fysisk og psykisk helse.

Vi ønsker barnehager med utearealer som bidrar til fri lek, natur- og kulturopplevelser.

Barn skal ha rett til et trygt og godt miljø å leke og utvikle seg i. Miljøpartiet De Grønne vil derfor bevilge **1 million kr til å øke ansatt-tettheten i barnehagene**. Bergen

kommune følger ikke den nasjonale arealnormen for hvor stort areal ungene skal ha i

barnehagene. De Grønne synes ikke dette er akseptabelt. I vårt budsjett bevilger 2 millioner mer for å nå målet vårt om at Bergen skal **overholde arealnormen på 5,3 kvadratmeter i barnehagene for unger under 3 år.**

Vi bevilger også 100 tusen kroner til å utrede **forebyggende tiltak for å redusere sykefravær** i skoler og barnehager.

- **Skole:**

Ett av skolens viktigste formål er å hjelpe barn og unge til å bli trygge og selvstendige mennesker med gode forutsetninger for å mestre utfordringene livet byr på. Fravær, frafall og lite læring kan bare forebygges ved å gjøre skolen bedre for flere.

De Grønne prioriterer å ivareta de svakeste i samfunnet vårt. Derfor vil vi sette en stopper i budsjettet for byrådspartiene (AP, Venstre og KrF) sin plan om å flytte unger som trenger spesialundervisning vekk fra Tveiterås spesialskole. Vi vil omdisponere 55 millioner for Ulriken skole til **oppussing, ombygging og forbedring av skolen på Tveiterås**. Elevene på Tveiterås er blant de mest sårbare i samfunnet vårt. Elever med autisme er like forskjellige som oss andre, men de har noen felles grunnleggende behov når det gjelder tilrettelegging for læring og trivsel. De er avhengig av rolige omgivelser, trygghet, forutsigbarhet og faste rammer. Elever med autisme og psykisk utviklingshemming er blant annet svært sårbare for uro og støy.

Omgivelsene på Tveiterås er ideelle med ro og trygghet i egnede omgivelser. Ulriken skole egner seg ikke, da skolen ligger i et kryss uten grøntområder som Tveiterås har.

Alle skal oppleve mestring og bli i stand til å ta mest mulig ansvar for seg selv og omgivelsene sine. Folk skal få hjelp til livsmestring når de har behov for det. Både barn og voksne.

- De Grønne vil bevilge 400 tusen til å **prosjekttere gjenoppretting av tilbudet til norskopplæring for grunnskoleelever med minoritetsspråklig bakgrunn på Nygård skole**. Bergen har tidligere fått ros for måten vi tok imot flyktninger i byen vår på Nygård skole. På dette grunnlag ønsker vi å gjenopprette det velfungerende tilbudet på Nygård skole. Der fikk de nyankomne trygge omgivelser sammen med andre med samme morsmål. Å gjenopprette det gode norskundervisningstilbudet er et viktig integreringstiltak.
- Både flinke og mindre flinke elever bør få tilpasset undervisning etter sine behov. Skolen skal være utfordrende, spennende og trivelig for alle. Det forutsetter at lærerne har nok tid til å gi elever forskjellige utfordringer tilpasset sine evner. Miljøpartiet De Grønne vil bevilge 1 million ekstra til å **øke lærertettheten**. Målet er at vi i løpet av de fire neste årene skal ha maksimalt tjue elever pr elevgruppe.
- **Opplæring og bruk av fri programvare** er viktig i av flere hensyn. Det er viktig å hindre at unge blir låst inn i ett eller veldig få dominerende firmaer, som priser sin programvare deretter. Vi mener at det er bra for konkurranse og innovasjon i programvaremarkedet, og setter av 400 tusen til bruk av Linux. Det er også viktig i seg selv å lære våre barn i å bli selvstendige i en digital hverdag.

- **Smaksverkstedet** er et folkehelseiltak som er driftes av Folkelig. Folkelig er en sosial entreprenør som utvikler kunnskapsbaserte verktøy og prosjekter for lokalt folkehelsearbeid, og arbeider for å redusere sosial ulikhet i helse. Smaksverkstedet skaper matglede og gir matkompetanse gjennom ulike kurs og aktiviteter. Smaksverkstedet har fokus på praktisk matlaging med rom for å improvisere og utforske nye råvarer og smaker, alltid med matglede i fokus. Med Smaksverkstedet formidles et folkelig syn på helse for å gi folk et sunt forhold til mat. Målet er å skape interesse for næringsrik mat, og gir rom for kreativitet og mestring for å bidra til gode og bærekraftige matvalg – for en matglad fremtid. De Grønne vil bevilge 2 millioner kr for å gi et Smaksverksted- kurs til alle skolene i Bergen.

Idrett:

- Barn og unge skal ha mulighet til å lære og oppleve mestring også utenfor skolen. Vi i De Grønne foreslår å bevilge **2,8 millioner kr til barne og ungdomsmidler til idrett.**
- Bergen har mye flott natur. **Bergen og Hordaland Turlag** er en viktig tilrettelegger for at folk skal kunne bruke naturen til trening og rekreasjon. Vi foreslår derfor å doble bevilgningene til turlaget med 250 tusen kroner. Videre ønsker vi å gi støtte til turlagets ferskingkurs, som har fått støtte fra kommuner andre steder i landet. Disse kursene er åpne for alle som ønsker å lære mer om friluftsliv. De er både for dem som har gått litt på tur før og dem som er helt nybegynnere. Dette er et praktisk kurs der deltakerne selv

skal få prøve seg på bålpyring, matlaging ute, bruk av primus, kart, kompass og turplanlegging. Man lærer også om bekledning, pakking av dagstursekk, allemannsretten, stier og merking, og DNTs tilbud. De Grønne vil at også bergensere skal få muligheten til å delta på **ferskingkurs** og støtter det med 740 tusen kroner.

- Kommunen vår har **flere gamle idrettsanlegg som trenger oppussing**. Det er et behov for å gi 1 million ekstra til vedlikehold av idrettsanleggene. Miljøpartiet De Grønne prioriterer også å gi et lite ekstra bidrag til å redusere det store vedlikeholdsetterslepet.

Målforslag til driftsbudsjett/ økonomiplanens driftsdel

Nr.	Tjeneste - område	Beskrivelse av mål	Målemetode/- indikator	Tallfesting av mål for (2018)	Tallfesting av mål innen (2021)	Votering
1		Øke arealnormen til 5,3 kvadratmeter i barnehagene for barn under 3 år slik at barnehagene i Bergen overholder helsedirektoratets veiledende minstenorm for areal	Areal pr barn i barnehager		100%	Fremmet av: MDG Støttet av:

2		Økt bemanning i barnehagene for å starte opptrappingen mot grunnbemanningsnormen som kunnskapsdepartementet har foreslått skal gjelde fra august 2018. Tilsvarende en ansatt pr 3 barn under 3 år og en ansatt pr 6 barn over 3 år	Antall barn pr ansatt		100%	Fremmet av: MDG Støttet av:
3		Ytterligere økning i lærertettheten i Bergen med mål om 20 elever som et øvre tak på elevgruppene			100%	Fremmet av: MDG Støttet av:
4		Redusere vedlikeholdsetterslepet på idrettsanleggene			80%	Fremmet av: MDG Støttet av:
5		Linux på skolene	Andel utstyrte skoler		100%	Fremmet av: MDG Støttet av:

Tallforslag til investeringsbudsjett / økonomiplanens investeringsdel

Nr.	Tjeneste-område	År	Beskrivelse av tiltak	Endringer	Inndekning	Votering
1	1B	2018	Avstå fra ombyggingen av Ulriken skole	-55 mill		Fremmet av: MDG Støttet av:

2	1B	2018	Oppussing og forbedring av Tveiterås skole	+55 mill		Fremmet av: MDG Støttet av:
---	----	------	--	----------	--	--------------------------------

Tallforslag til driftsbudsjett / økonomiplanens driftsdel

Nr	Tjenestemråde	År	Beskrivelse av tiltak	Endringer	Øremerking	Inndekning	Votering
1	01B	2018	Flere lærerstillinger	+1 mill		Kutt aktivitetsbasert arbeidsplass-utforming	Fremmet av: MDG Støttet av:
2	38050	2018	Doble bevilgningene til Bergen og Hordaland Turlag	+250.000		Kutt aktivitetsbasert arbeidsplass-utforming	Fremmet av: MDG Støttet av:
3	01A	2018	Økte midler til barnehager på steder med områdesatsing	+2,5 mill		Kutt aktivitetsbasert arbeidsplass-utforming	Fremmet av: MDG Støttet av:
4	01A	2018	Økt ramme til barnehagene for å øke areal pr unge og øke ansatt	+2 mill		Kutt aktivitetsbasert arbeidsplass	Fremmet av: MDG

			tettheten			s-utforming	Støttet av:
5	01A	2018	Økt ramme til barnehagene for å øke ansatt tettheten	+1 mill		Kutt aktivitetsbasert arbeidsplass-utforming	Fremmet av: MDG Støttet av:
6	38060	2018	Økning av barne og ungdomsmidler til idrett fra 7 169 700 til 10 millioner	+2,831 mill		Kutt aktivitetsbasert arbeidsplass-utforming	Fremmet av: MDG Støttet av:
7	01B og 01A	2018	Utrede forebyggende tiltak for å redusere sykefravær i skoler og barnehager	+100.000		Kutt aktivitetsbasert arbeidsplass-utforming	Fremmet av: MDG Støttet av:
8	13	2018	Økte midler til vedlikehold av idrettsanlegg	+1 mill		Kutt aktivitetsbasert arbeidsplass-utforming	Fremmet av: MDG Støttet av:
9	04C	2018	Prosjektere gjenoppretting av tilbudet til norskopplæring for grunn- skoleelever med minoritetsspråklig bakgrunn på Nygård	+400.000		Kutt aktivitetsbasert arbeidsplass-utforming	Fremmet av: MDG Støttet av:

			skole				
10	01 B	2018	Linux på skolene	+400.000		Kutt aktivitetsba sert arbeidsplas s-utforming	Fremme t av: MDG Støttet av:
11	01 B	2018	Smaksverkstedet - kurs for alle skolene	+2 mill		Kutt aktivitetsba sert arbeidsplas s-utforming	
12	38050	2018	Støtte til DNT- Prosjektet ferskingkurs	+740.000		Kutt aktivitetsba sert arbeidsplas s-utforming	

Komité for finans, kultur og næring

Klima og miljø f r et reallt løft i De Grønnes alternative budsjett for Bergen. Skal vi oppfylle bystyrets ambisiøse klimamål må vi prioritere riktig når pengene skal fordeles.

Vi vil at alle skolene og barnehagene i Bergen skal få grønt flagg-sertifisering innen 2021. Vi vil øke bevilgninger til energisparingstiltak med 20 millioner kr årlig i økonomiplanperioden.

- **Innkjøp av økologiske varer og kjøttforbruk:**

Kommunen må bruke sin forbrukermakt til å påvirke markedet for økologiske varer. Vi vil bevilge 9,4 mill kr ekstra til økologiske innkjøp (skolefrukt og egg). Vi har også som mål at kommunen reduserer innkjøp av kjøtt med 50% innen 2021, og øker bruken av økologiske tekstiler med 100% innen 2021.

- **Dyrevern:**

Dyrevern har altfor lenge vært et forsømt tema, og vi foreslår en n r tredobling av støtten Bergen kommune gir til feltet. Pengene skal bli brukt på kraftig styrket økonomi for byens dyrevernorganisasjoner.

- **IKT:**

Grasrotdemokrati er en av De Grønne sine kjernesaker. Derfor vil vi at byens befolkning blir godt informert om bystyrets aktiviteter, og at **faglige samlinger blir filmet og publisert** i tillegg til bystyrem tene.

Kommunen bør gå i front i bruken av såkalte **frie programvarer**, også programmer som helt lovlig kan deles. Da programmer av denne typen ofte også har åpne kildekoder, kan

kommunen selv videreutvikle disse og sånn sett være med å lage skreddersydde, åpne systemer som igjen kan deles videre til andre.

Det er store besparelser i å bruke fri og åpen programvare. På denne måten kan behovet for oppgradering av maskinvareparken elimineres.

- **Landbruk:**

Vi har **nullvisjon om utbygging av matjord**. Vi ønsker også å avskaffe bruken av kunstgjødsel og **kjemiske sprøytemidler**. Vi vil øke antall etablert parsellhager til 8 innen 2021, og øke bevilgningen til **urbant landbruk** med 400.000 kr.

- **HOG Energi er for petroleumsorientert**, og tilskuddet på 495.200 kr går heller til å støtte gode formål i våre alternative forslag som tiltak for samkjøring, økt tilskudd til Robin-hood huset, Rådgivning om spiseforstyrrelser, Leieboerforening og Smaksverkstedet.

- Innsparing i Seksjon for informasjon og nedleggelse av informasjonsbladet Bergenserens gjør at De Grønne har funnet midler til å **reduere egenandeler på kulturskolen**.

- Ved å **reduere politikerlønnene** med rundt 20 %, kan vi spare 5,7 mill kr som De Grønne vil gi til byens trengende gjennom økte sosialsatser, kompetanseundersøkelse i barnevernsinstitusjoner, økt tilskudd til Jussformidlingen og Gatejuristen.

- **Kultur styrkes ytterligere:**

Fortidsminneforeningen er basert på frivillige krefter, og arbeider for å beskytte og verne ulike former for kulturmiljøer. Mange bygg og anlegg som i dag regnes som en viktig del av vår kulturarv er reddet takket være Fortidsminneforeningens innsats, som vi vil aktivt støtte gjennom økt tilskudd.

Vi gir også et tilskudd tilbake til **Skrivekunstakademiet**, øker bevilgningene til Bymuseet og sikrer midler til en **kommunal guidesertifiseringsordning fra 2019**. Norge satser på reiseliv, og det er akutt behov for å sikre høy og relevant kompetanse og kvalitet på norske guidetjenester. Kommunen har forpliktet seg til å vurdere en ordning der den kan stå som en uavhengig arrangør av en eksamensordning og godkjenning av lokale guider som har gjennomgått teoretisk og praktisk opplæring. Denne modellen har vært benyttet i mer enn 20 år i Oslo og har fungert godt.

Midler til **øvrige kulturaktiviteter** indeksreguleres med 4%. Det dekker blant annet Raptus festivalen, Regnbuedagene, Kultur Vest AS med flere.

- **Samvirke inkluderes i kurs i entreprenørskap:**

Ved etablering av ny næringsvirksomhet er valg av riktig selskapsform viktig. Kunnskap om alle relevante selskapsformer er derfor viktig for både etablerere og deres veiledere. Samvirke som selskapsform er lite kjent og nesten kun assosiert med noen få store samvirkeforetak.

Erfaringer viser at når folk får kunnskap om at samvirkemodellen finnes, så blir den også tatt i bruk. Kunnskap om samvirkemodellen kan derfor være et konkurransefortrinn

også for etablererveiledere, da det ikke er alle som har kunnskap om denne selskapsformen.

Den har vist seg å tåle krisene, og Norge kan trenge det fra nå av.

- **Lokaldemokratiarbeidet stimuleres:**

Vi gir oppstartsmidler til Tanketinget i lys av lokaldemokratireformen som skal vedtas i 2018. Tanketingets hovedmål er å drive med folkeopplysning om de ulike demokratiske modeller, være et bindeledd mellom akademikere, folk flest og politikere som en ressurs for utviklingen av et mer deltakende politisk system.

Målforslag til driftsbudsjett/økonomiplanens driftsdel

Nr.	Tjeneste - område	Beskrivelse av mål	Målemetode/-indikator	Tallfesting av mål for (2018)	Tallfesting av mål innen (2021)	Votering
1	16	Gå over til frie system og programvare	Antall aktive lisenser i 2020		80 % fritt	Fremmet av: MDG Støttet av:

2		Grønt flagg-sertifisering på skoler og i barnehager	Andel skoler og barnehager som oppfyller grønt flagg kriteriene		100%	Fremmet av: MDG Støttet av:
3	16	Redusert kjøttforbruk	Mengde	-20 %	-50%	Fremmet av: MDG Støttet av:
4	16	Økologiske innkjøp	Andelen økologiske matvarer i kommunale institusjoner	20 %	50 %	Fremmet av: MDG Støttet av:
5	16	Økt bruk av økologisk / fairtrade bomull	Andelen fairtrade / økologisk tekstil	50%	100%	Fremmet av: MDG Støttet av:
6	10C	Utbygging av matjord	Areal utbygd matjord	0 dekar	0 dekar	Fremmet av: MDG Støttet av:
7	10C	Parselhager	Antall etablerte	4	8	Fremmet av: MDG

			parsellha ger			Støttet av:
8	10C	Redusere bruken av kunstgjødsel og kjemiske sprøytemidler	Brukt kvantitet	0 ml	0 ml	Fremmet av: MDG Støttet av:
9	14	Kurs i entreprenørskap inkluderer undervisning om samvirke i Etablerersenteret fra 2018				Fremmet av: MDG Støttet av:

Tallforslag til investeringsbudsjett / økonomiplanens investeringsdel

Nr.	Tjeneste-område	År	Beskrivelse av tiltak	Endringer	Inndekning	Votering
1	16	2018	Filming og publisering av faglige samlinger	+200.000	Energisparing	Fremmet av: MDG Støttet av:
2	16	2018	Gratis system og programvarer	+4 mill	Aktivitetsbasert arbeidsplassutforming (3,5 mill) + økt eiendomsskatt (0,5 mill)	Fremmet av: MDG Støttet av:

3	10D	2018	Energisparingstiltak	+20 mill	Økt eiendomsskatt	Fremmet av: MDG Støttet av:
4	10D	2019	Energisparingstiltak	+20 mill	Økt eiendomsskatt	Fremmet av: MDG Støttet av:
5	10D	2020	Energisparingstiltak	+20 mill	Økt eiendomsskatt	Fremmet av: MDG Støttet av:
6	10D	2021	Energisparingstiltak	+20 mill	Økt eiendomsskatt	Fremmet av: MDG Støttet av:

Tallforslag til driftsbudsjett / økonomiplanens driftsdel

Nr	Tjenesteområde	År	Beskrivelse av tiltak	Endringer	Øremerking	Inndekning	Votering

1	10 C	2018	Urbant landbruk	+0,4 mill		Energisparing	Fremmet av: MDG Støttet av:
2	10 C	2019	Urbant landbruk	+0,4 mill		Energisparing	Fremmet av: MDG Støttet av:
3	10 C	2020	Urbant landbruk	+0,4 mill		Energisparing	Fremmet av: MDG Støttet av:
4	10 C	2021	Urbant landbruk	+0,4 mill		Energisparing	Fremmet av: MDG Støttet av:
5	32910	2018	Dyrevern	+1 mill		Økt eiendomsskatt	Fremmet av: MDG Støttet av:
6	14	2019	Kommunal guidesertifiseringsordning	+170.000		Delvis dekning av eksamensutgifter	Fremmet av: MDG Støttet av:
7	16	2019	Innsparing gratis programvare	-1 mill			Fremmet av: MDG Støttet

							av:
8	16	2020	Innsparing gratis programvare	-2 mill			Fremmet av: MDG Støttet av:
9	16	2021	Innsparing gratis programvare	-3 mill			Fremmet av: MDG Støttet av:
10	15	2018	Redusere 20 % av politikerlønn	-5,7 mill			Fremmet av: MDG Støttet av:
11	37750	2018	Skrivekunstakademiet - formidling og utvikling	+90.000		Økt eiendomsskatt	Fremmet av: MDG Støttet av:
12	32550	2018	Kutt HOG	-495.200			Fremmet av: MDG Støttet av:
13		2018	Redusert konsulentbruk	-1 mill			Fremmet av: MDG Støttet av:

14	12B	2018	Redusert kulturskolebetaling	+2 mill		Innsparing seksjon for informasjon og nedleggelse av Bergenser	Fremmet av: MDG Støttet av:
15	37580	2018	Fortidsminneforening	+20.000		Energisparing	Fremmet av: MDG Støttet av:
16	38590	2018	“Øvrig kulturaktivitet” indeksregulert med 4%	+272.400		Energisparing	Fremmet av: MDG Støttet av:
17	01B	2018	Økologisk skolefrukt	+9 mill		Økt eiendomsskatt	Fremmet av: MDG Støttet av:
18		2018	Økologisk egg	+400.000		Økt eiendomsskatt	Fremmet av: MDG Støttet av:
19	37560	2018	Bymuseet	+4 mill		Økt eiendomsskatt	Fremmet av: MDG Støttet av:

20		2018	Innsparing energisparing	-1 mill			Fremmet av: MDG Støttet av:
21	16	2018	Innsparing bruk av videokonferanser fremfor reising	-2 mill			Fremmet av: MDG Støttet av:
22		2018	Innsparing seksjon for informasjon og nedleggelse av Bergensereren	-2 mill			Fremmet av: MDG Støttet av:
23		2018	Tanketinget	+20.000		Energisparing	Fremmet av: MDG Støttet av:

Komité for miljø og byutvikling

En bærekraftig miljøpolitikk for Bergen by, går nå først og fremst ut på å sørge for at vi kan få en ren luft å puste i. Giftlokket ønsker vi ikke tilbake, og vi vil legge begrensninger på biltrafikken gjennom, og i sentrum, parallelt som vi bygger ut kollektivtilbudet. Vi arbeider for skinnegående transport til alle bydeler snarest mulig, men også kollektivfelt på alle innfartsårer og trolleybuss på alle stamruter.

Bruk av kollektivtrafikk, gangvei eller sykkel er et klart førstevalg. Når flere reiser kollektivt blir det mindre kødannelse på veiene og i gatene. Vi vil gi mer plass for fotgjengere, syklister og kollektivtrafikk.

- **Klima:**

Bystyret har vedtatt en ambisiøs klimaplan, men midlene til gjennomføring av planen er dessverre ikke nok. Vi vil øke potten med 70 millioner kroner, og øremerker midler til landstrøm i havnen (20 mill kr), nye kollektivfelt (10 mill kr), rydding av gang- og sykkelveier (5 mill kr).

Kommunens klima- og miljøfond er aldri tilført midlene bystyret la opp til da fondet ble opprettet. For å styrke arbeidet setter vi av 20 millioner kroner ekstra til klima- og miljøfondet.

- **Miljøorganisasjoner:**

Vi ønsker å styrke de lokale miljøorganisasjonene gjennom driftstilskudd, og har satt av 5 mill kr til dette i 2018.

- **Sykkel og gangsti:**

Det står 100 millioner kroner ubrukt som skulle gått til å bygge sårt etterlengtede sykkelveier. For å sikre fortgang i utbyggingen av sammenhengende sykkelveier, foreslår vi å ansette fem nye planleggere på sykkelkontoret. Tilsvarende vil vi styrke arbeidet med trafikksikring med ett årsverk for å få brukt opp midlene som er satt av til formålet.

Bergen skal bli en bedre og sikrere by å sykle i. Å parkere bilen og heller gå eller sykle er et godt valg for både helsen og miljøet. Bergens sykkelplaner skal gjennomføres og sikkerheten for syklister og fotgjengere skal være god. Snørydding og rengjøring av sykkelveier må forbedres, også for mennesker med funksjonshemninger.

- **Matjord:**

I behandlingen av klimaplanen fikk vi bystyrets støtte til at “Bergen kommune skal, så langt det er mulig, skjerme matjord og eksisterende myrer for utbygging”. Likevel gikk flertallet inn for å legge arealkrevende handel der matjorden på Llland er i dag. Vi vil at bystyret tydeliggjør et mål om null tap av matjord.

- **Vassdrag:**

Vassdragene i kommunen er viktige for både miljø og trivsel, og rommer et rikt biologisk mangfold. Vi vil derfor doble potten til vassdragstiltak og bevilge 100 000 kr i støtte til Bergen Elveforum.

- **Arbeidsplassutforming:**

Der byrådet ønsker å bruke over 17 millioner kroner på å bygge åpne kontorlandskap, vil vi heller bruke midlene til bedre formål. Omfattende forskning viser negative effekter ved åpne kontorlandskap, og vi tar arbeidsmiljøet på alvor og vil avvise ombyggingen.

Målforslag til driftsbudsjett/ økonomiplanens driftsdel

Nr.	Tjeneste - område	Beskrivelse av mål	Målemetode/-indikator	Tallfesting av mål for (2018)	Tallfesting av mål innen (2021)	Votering
1	10C	Matjord skal skjermes fra utbygging	Dekar nedbygget matjord	0	0	Fremmet av: MDG Støttet av:
2	10C	Ingen bruk av glyfosat/kjemiske sprøytemidler	Kg brukt	0	0	Fremmet av: MDG Støttet av:
3	10A	Redusert veisalting	Tonn salt på kommunale veier	Max 3000	Max 1000	Fremmet av: MDG Støttet av:
4	18B	Økt andel avfall til materialgjenvinning	% av total avfallsmengde	40	70	Fremmet av: MDG Støttet av:

Tallforslag til investeringsbudsjett / økonomiplanens investeringsdel

Nr.	Tjeneste-område	År	Beskrivelse av tiltak	Endringer	Inndekning	Votering
1	18 A	2018	Aktivitetsvekst fornyning avløpsledninger	+5 mill	gebyrøkning	Fremmet av: MDG Støttet av:
2	08	2018	Kutte Aktivitetsbasert arbeidsplassutforming	-3,6 mill		Fremmet av: MDG Støttet av:
3	10A	2018	Kutte Aktivitetsbasert arbeidsplassutforming	-3,2 mill		Fremmet av: MDG Støttet av:
4	10B	2018	Kutte Aktivitetsbasert arbeidsplassutforming	-7,4 mill		Fremmet av: MDG Støttet av:
5	10C	2018	Kutte Aktivitetsbasert arbeidsplassutforming	-3,6 mill		Fremmet av: MDG Støttet av:

6	10C	2018	Styrke vassdragstiltak	+2,5 mill	Kutt i bymodell (2 mill) + Økt eiendomsskatt (0,5 mill)	Fremmet av: MDG Støttet av:
7	10A	2018	Kutt bymodell	-2 mill		Fremmet av: MDG Støttet av:
8	10D	2018	Informasjonstavler som viser miljøtilstand i sanntid	+1 mill	Videokonferanse fremfor reising	Fremmet av: MDG Støttet av:
9		2018	Lys og skiltplan Bryggen	+3,3 mill	Økt eiendomsskatt	Fremmet av: MDG Støttet av:
10		2019	Lys og skiltplan Bryggen	+3,3 mill	Økt eiendomsskatt	Fremmet av: MDG Støttet av:
11	18A	2018	Gebyrøkning	-5 mill		Fremmet av: MDG Støttet av:

Tallforslag til driftsbudsjett / økonomiplanens driftsdel

Nr	Tjeneste-område	År	Beskrivelse av tiltak	Endringer	Øremerking	Inndekning	Votering
1	36030	2018	Bergen Elveforum	+100.000		Kutt byarkitekt	Fremmet av: MDG Støttet av:
2	08	2018	Fem nye planleggere ved sykkelkontoret	+5 mill		Økt eiendomsskatt	Fremmet av: MDG Støttet av:
3	10D	2018	Tilskudd til miljøorganisasjoner	+5 mill		Disposisjonsfond	Fremmet av: MDG Støttet av:
4	36020 / 10D	2018	Klima- og miljøfond	+20 mill		Økt eiendomsskatt	Fremmet av: MDG Støttet av:
5	10D	2018	Ny kollektivfelt	+10 mill		Disposisjonsfond	Fremmet av: MDG Støttet av:

6	10D	2018	Landstrøm	+20 mill		Disposisjonsfond	Fremmet av: MDG Støttet av:
7	10D	2018	Rammebevilgning til nye tiltak innenfor	+15 mill		Økt eiendomsskatt	Fremmet av: MDG Støttet av:
8	10D	2018	Rydding av fortau og sykkelveier	+5 mill		Disposisjonsfond	Fremmet av: MDG Støttet av:
9	10A	2018	Kutte styrking av byarkitekt	-1,5 mill			Fremmet av: MDG Støttet av:
10	10A	2018	Ekstra årsverk til gjennomføring av trafiksikring	+1 mill		Videokonferanse fremfor reising	Fremmet av: MDG Støttet av:
11	10C	2018	Bergens skog- og trøplantingsselskap		+1,8 mill		Fremmet av: MDG Støttet av:
12	08	2018	Tiltak for samkjøring	+ 65.000		Kutt støtte HOG	Fremmet av: MDG Støttet

							av:
13	10D	2018	Støtte til Makerspace	+150.000		Kutt byarkitekt	Fremmet av: MDG Støttet av:
14		2018	Utredning ikke – kommersiell boligstiftelse	+1 mill		Kutt byarkitekt	Fremmet av: MDG Støttet av:

Komité for helse og sosial

En bærekraftig sosialpolitikk handler om å jevne ut sosiale forskjeller. Derfor ønsker vi å legge til rette for at også varig trygdede, sosialhjelpsmottakere og minstepensjonister skal kunne leve verdige liv.

Dette handler om menneskeverd for alle.

Vi øker sosialsatsene med 5 millioner kr, for å redusere reell og relativ fattigdom. I tillegg vil vi sikre en garantert minsteinntekt for sårbare grupper, ved å tilbakeføre 80%-regelen.

- **Flere ansatte:**

Psykiske plager og lidelser er et forsømt felt i dag, spesielt gjelder dette innenfor eldreomsorgen. For at det skal være mulig å leve godt i eget hjem også når helsen svikter, ønsker vi å styrke denne siden av helsearbeidet i kommunen. I budsjettet har vi derfor satt av midler til å ansette flere psykologer i hjemmetjenestene for eldre.

- Vi vil støtte opprettelsen av et **avlastningstilbud for aleneforeldre** etter Rødhette-modellen i Oslo og vil hjelpe dem med oppstartsmidler og driftstilskudd.
- Organisasjoner som **Rådgivning om Spiseforstyrrelser** og **Robin Hood-huset** gjør en uvurderlig samfunnsnyttig og forebyggende innsats. For at organisasjoner som dette skal kunne imøtegå et sterkt økende behov innenfor sine felt trenger de mer midler.
- Vi vil også øke støtten til **Smaksverkstedet**.

- **Leieboerforeningen** har mistet hele sin støtte fra kommunen. I et stadig hardere boligmarked, vil dette kunne slå svært uheldig ut for mange leietakere. Derfor bevilger vi midler til foreningen også i år.

- **Krisesenteret** gjør en verdifull jobb for å støtte mennesker som havner i alvorlige krisesituasjoner. Vi gir dem 2 millioner kr ekstra til konsolidering og utvide aktivitetene deres.

- **Styrke innsatsen for de eldres velvære:**

En heldig konsekvens av en generell velferdsutvikling og ikke minst store medisinske fremskritt er at vi lever lenger. Og i dag er det svært mange eldre som lever aktive liv med god livskvalitet. Dette er vi glade for. Like fullt er det ikke til å komme bort i fra at det i en aldrende befolkning vil være et økende behov for kommunale helsetjenester. Dette er en økning som innebærer at det ikke vil være mulig å opprettholde helsetilbudet til eldre slik vi kjenner det i dag. For Miljøpartiet De Grønne betyr ikke det nødvendigvis at helsetilbudet trenger å bli dårligere, men for at det skal være godt å eldes i Bergen også i fremtiden, må vi tenke nytt.

Allerede i dag er det slik at eldre må bo lenger hjemme, det vil si at mange mottar omfattende helsehjelp i eget hjem. Men for at det skal være mulig å leve trygt og godt i eget hjem også når sykdom rammer, mener vi at det må satses på utvikling av en større bredde innenfor tjenestene enn det som gjøres i dag. Vi i Miljøpartiet De Grønne har ikke alle svarene, men ønsker å utrede og teste ulike prosjekter; eksempelvis innen psykisk helse, forebygging og tilrettelegging for livsglede for hjemmeboende eldre. Testing av livsgledesertifisering av sykehjem i Bergen er, på initiativ fra Miljøpartiet De Grønne, allerede i gang i Bergen. Nå ønsker vi **økt fokus på livsglede i**

alle deler av eldreomsorgen, og setter derfor av midler i budsjettet til testing av mulighet for Livsgledesertifisering - også av hjemmetjenestene.

Tallet på mennesker som rammes av demenssykdom er økende, og idag er det lite fokus på de psykiske plagene ved disse sykdommene. For å kunne gi et fullverdig helsetilbud til demensrammede, mener vi kommunen vil ha behov for mer kunnskap på det psykiske helsefeltet. Derfor har vi satt av kr 500 tusen kr til **et prosjekt for å kartlegge -og undersøke mulig behandling av psykiske plager for mennesker med demenssykdommer.**

God samhandling mellom ulike helsetilbud er en forutsetning for å kunne møte fremtidens utfordringer innen helse. Det er spesielt viktig at det er god samhandling mellom spesialisthelsetjeneste og det kommunale helsetilbudet. Vi har satt av 1 mill kr i vårt budsjett for å undersøke om samhandlingsreformen fungerer etter intensjonen, og hva som er årsaken til at avvik oppstår. Er det forhold ved dagens organisering og samarbeidsmodell som kan styrkes for å bedre kunne oppfylle intensjonene i samhandlingsreformen?

- **Utviklingshemmede:**

For å sikre god livskvalitet for fysisk- og psykisk utviklingshemmede, er det viktig å planlegge et godt tilbud gjennom hele livsløpet. Miljøpartiet De Grønne ønsker gjennom denne budsjettposten å rette søkelyset mot overgangene til nye livsfaser; eksempelvis mellom barn og ungdom, mellom ungdom og voksen. For disse gruppene og deres familier er det spesielt viktig med god kontinuitet i tilbudet - samt forutsigbarhet.

Vi øker bevilgningene til tjenester til fysisk -og psykisk utviklingshemmede med 5 millioner.

Vi gir også 30millioner ekstra til bofelleskap for psykiske utviklingshemmede.

I et bærekraftig samfunn må det legges til rette for at alle mennesker har muligheten for leve gode liv. Psykisk utviklingshemmede og deres familier er spesielt sårbare for stress - og trenger i større grad enn andre hjelp for å få stabile, forutsigbare og trygge rammer omkring livene deres. Derfor er det viktig at bevilgningene til disse tjenestene ikke blir en salderingspost i kommunens budsjetter.

Etter flere rapporter om alvorlige hendelser fra pårørende til psykisk utviklingshemmede i bofellesskap, og flere orienteringer fra NFU, anser vi det som et minimum å opprettholde dagens bemanning i bofellesskapene. Varslede kutt i personal, samt strammere turnuser vil kunne føre til økt stress både for beboere, pårørende og ansatte.

- For å styrke muligheten for omfattende, tverrfaglig, forebyggende helsearbeid **øker vi bevilgningene til Helsestasjon med 2 mill kr.**
- Jussformidlingen drives av viderekomne jusstudenter ved UiB. De gir **gratis rettshjelp og juridisk bistand** til privatpersoner, og fyller en viktig rolle for personer som ikke nødvendigvis vil ha råd til å betale for slik hjelp. Vi øker bevilgningene til dem med 10.000 kr. Vi gir også det samme til Kirkens Bymisjon - Gatejuristen .
- Vi vil også **kutte ECADs medlemskap** (9000 euros). Den kunnskapsbaserte tilnærmingen til rus og rusomsorg som Bergen kommune legger opp til er ikke lenger forenlig med medlemskap i ECAD (European Cities Against Drugs) sin tilnærming. Derfor ønsker vi at Bergen skal melde seg ut av ECAD.

- **Barn -og unge som havner i barnevernsinstitusjoner** er en svært sårbar og utsatt gruppe. Etter en vanskelig start på livet i egen familie, kan utfordringene de strever med være både svært forskjellige og sammensatte. Vi ønsker å være sikre på at barnevernsinstitusjonene er bemannet med kompetanse til å møte disse barnas behov på en god måte, og bevilger derfor 150 tusen kr til å undersøke om institusjonene er bemannet med riktig kompetanse.

Målforslag til driftsbudsjett/ økonomiplanens driftsdel

Nr.	Tjeneste - område	Beskrivelse av mål	Målemetode/-indikator	Tallfesting av mål for (2018)	Tallfesting av mål innen (2021)	Votering
1		Effektiv samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og det kommunale helsetilbudet (oppfølging samhandlingsreformen)	Antall klagesaker (reduseres) / måle tilfredshet			Fremmet av MDG: Støttet av:
2	03A	Forebygging av ensomhet	Trivsel til hjemmeboende eldre			Fremmet av MDG: Støttet av:

3	03A	Styrke forebyggende helsearbeid for eldre	Antall brukere på dagsenter	10%	20%	Fremmet av MDG: Støttet av:
4	03C	Legge til rette for god livskvalitet for utviklingshemmede: Sikre kontinuitet i tilbudet mellom barn, ungdom, og mellom ungdom voksen	Uønsket opphold i overganger mellom ulike nivå	0	0	Fremmet av MDG: Støttet av:
5	04B	Redusere barnefattigdom	Antall barn i fattige familier	-10 %	-50%	Fremmet av MDG: Støttet av:
6	04A	Forebygge overdosedødsfall	Antall overdosedødsfall	0	0	Fremmet av MDG: Støttet av:
7	03A	Livsgledesertifisering av hjemmetjenesten	Økt livsglede for hjemmeboende pleietrengende eldre			Fremmet av: MDG Støttet av:

Tallforslag til driftsbudsjett / økonomiplanens driftsdel

Nr	Tjenesteområde	År	Beskrivelse av tiltak	Endringer	Øremerking	Inndekning	Votering
1	24210	2018	Økt tilskudd Robin Hood-huset	+50.000		Kutt støtte til HOG	Fremmet av: MDG Støttet av:
2	23473	2018	Rådgivning om Spiseforstyrrelser	+10.000		Kutt støtte til HOG	Fremmet av: MDG Støttet av:
3		2018	Avlastningstilbud for aleneforeldre som kan brukes til barnevakt og overnatting etter Rødhette-modellen i Oslo – oppstartsmidler + drift	+3 mill		Redusere konsulent bruk (1 mill) + økt eiendoms skatt (2 mill)	Fremmet av: MDG Støttet av:
4		2019	Driftsmidler avlastningstilbud for aleneforeldre	+900.000			Fremmet av: MDG Støttet av:
5		2020	Driftsmidler avlastningstilbud for	+900.000			Fremmet

			aleneforeldre				av: MDG Støttet av:
6		2021	Driftsmidler avlastningstilbud for aleneforeldre	+900.000			Fremmet av: MDG Støttet av:
7	23350	2018	Smaksverkstedet	+20.000		Kutt støtte til HOG	Fremmet av: MDG Støttet av:
8	04B / 24210	2018	Leieboerforeningen -driftstilskudd	+350.000		Kutt støtte til HOG	Fremmet av: MDG Støttet av:
9	03D	2018	Psykisk helse for mennesker med demenssykdommer (prosjekt)	+500.000		Redusere politikerlø nn	Fremmet av: MDG Støttet av:
10	2	2018	Kompetanseundersø kelse i barnevernsinstitusjo ner	+150.000		Redusere politikerlø nn	Fremmet av: MDG Støttet av:
11	04B	2018	Økte sosialsatser	+5 mill		Redusere politikerlø nn	Fremmet av: MDG Støttet av:

12	04 B	2018	Gjeninnføre 80% regelen for alle	+13 mill		Økt eiendoms skatt	Fremmet av: MDG Støttet av:
13	04 B	2018	Krisesenteret	+2 mill		Økt eiendoms skatt	Fremmet av: MDG Støttet av:
14	03A	2018	Psykologer i hjemmetjenestene for eldre	+4 mil		Økt eiendoms skatt	Fremmet av: MDG Støttet av:
15	03 A	2018	Trygghetspsykeleie	+2 mill		Økt eiendoms skatt	Fremmet av: MDG Støttet av:
16	03 A	2018	Oppfølging samhandlingsreformen: kompetansekartlegging - og plan for korttidsplasser / mottak fra spesialisthelsetjenesten	+1 mill		Økt eiendoms skatt	Fremmet av: Støttet av:
17	03C	2018	Tjenester til fysisk og psykisk utviklingshemmede	+5 mill		Økt eiendoms skatt	Fremmet av: MDG Støttet av:

18	05 A	2018	Helsestasjon	+2 mill		Økt eiendoms skatt	Fremmet av: MDG Støttet av:
19	03C	2018	Bofelleskap for psykiske utviklingshemmede	+30 mill		Økt eiendoms skatt	Fremmet av: MDG Støttet av:
20	24210	2018	Jussformidlingen	+10.000		Redusere politikerlønn	Fremmet av: MDG Støttet av:
21	24210	2018	Kirkens Bymisjon - Gatejuristen	+10.000		Redusere politikerlønn	Fremmet av: MDG Støttet av:
22		2018	Kutte ECADs medlemskap (9000 euros)	-85.200			Fremmet av: MDG Støttet av: